

Sunde sikre indkøb

i rengøringsvirksomheder

En indføring i arbejdsmiljørigtige indkøb

En indføring i arbejdsmiljørigtige indkøb
i rengøringsvirksomheder.
Sunde sikre indkøb

Branchearbejdsmiljørådet for Service og Tjenesteydelser:

Fællessekretariatet
H. C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Tlf. 33 77 33 77
Fax: 33 77 33 70
www.bar-service.dk

Sekretariatet for ledere
Vermlandsgade 65
2300 København S
Tlf. 32 83 32 83
Fax: 32 83 32 84

Arbejdsgiversekretariatet
H. C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Tlf. 33 77 33 77
Fax: 33 77 33 70

Arbejdstagersekretariatet
H. C. Andersens Boulevard 38, 2. sal
1553 København V
Tlf. 33 23 80 11
Fax: 33 23 84 79

Andre adresser:

Arbejdstilsynet
Postboks 1228
0900 København C
Tlf.: 70 12 12 88
Fax: 70 12 12 89
www.at.dk

Videncenter for Arbejdsmiljø
Lersø Parkallé 105
2100 København Ø
Tlf.: 39 16 52 30
www.arbejdsmiljoviden.dk

Publikationen kan bestilles hjem via www.arbejdsmiljobutikken.dk eller hentes digitalt på www.bar-service.dk

1. oplag 2010
ISBN 978-87-91106-95-8
Varenr: 162118

Hvorfor

Hvorfor er indkøbene vigtige for arbejdsmiljøet?	1
Hvad er ellers vigtigt for arbejdsmiljøet?	2

Hvordan

Hvordan kommer vi bedst i gang?	3
Hvad er en arbejdsmiljörigtig indkøbspolitik?	4
Hvilke krav bør vi stille til vores leverandør?	5
Hvem skal vi involvere i udvælgelsen af produkter?	7
Hvorfor skal vi teste de produkter vi kunne tænke os at bruge?	8

Rengøringsmidler

Hvordan udvælger vi de rigtige rengøringsmidler?	9
Hvorfor skal vi have en fælles indkøbsliste?	11
Hvad skal vi så vidt muligt undgå?	12

Redskaber og maskiner

Hvordan udvælger vi de rigtige redskaber og maskiner?	13
Hvad skal vi være særligt opmærksomme på ved udvælgelsen? ...	15
Vigtigt for: Mopper	16
Vigtigt for: Støvsugere	16
Vigtigt for: Rengøringsvogne	17
Vigtigt for: Maskiner	18

Der er især fire forhold, som kan true helbredet inden for rengøring:

- ❑ Forkerte arbejdsstillinger
- ❑ Tungt fysisk arbejde
- ❑ Ensidigt gentaget arbejdet
- ❑ Direkte hudkontakt med vand og rengøringsmidler.

Det er jeres ansvar som rengøringsvirksomhed at sikre, at jeres medarbejdere:

- ❑ kan udføre deres arbejde på en ergonomisk rigtig måde
- ❑ har minimalt tungt fysisk arbejde
- ❑ har tilstrækkelig variation i arbejdet og
- ❑ ikke har direkte hudkontakt med vand og rengøringsmidler.

Hvorfor

Det kan jeres valg af arbejdsudrustning, redskaber og maskiner være med til.

Hvorfor er indkøbene vigtige for arbejdsmiljøet?

Der er især fire forhold, som kan true helbredet inden for rengøring:

- ❑ forkerte arbejdsstillinger
- ❑ tungt fysisk arbejde
- ❑ ensidigt gentaget arbejde
- ❑ direkte hudkontakt med vand og rengøringsmidler.

Det er jeres ansvar som rengøringsvirksomhed at sikre, at jeres medarbejdere:

- ❑ kan udføre deres arbejde på en ergonomisk rigtig måde
- ❑ har minimalt tungt fysisk arbejde
- ❑ har tilstrækkelig variation i arbejdet, og
- ❑ ikke har direkte hudkontakt med vand og rengøringsmidler.

Det kan jeres valg af rengøringsmidler, redskaber og maskiner være med til.

Hvorfor

Hvorfor er indkøbene vigtige for arbejdsmiljøet?

Som virksomhed er det jeres pligt at følge med i den teknologiske udvikling og sørge for, at I til hver en tid bruger de metoder og produkter, som sikrer jeres medarbejdere bedst. Sagt lidt enkelt: Det der var godt nok for fem år siden, er muligvis ikke godt nok længere.

Hvad er ellers vigtigt for arbejdsmiljøet?

At købe rigtigt ind er selvfølgelig ikke nok. Et sundt og sikkert arbejdsmiljø afhænger af mange forhold:

- ☑ forholdene på arbejdsstedet, hvor I skal gøre rent
- ☑ tilrettelæggelsen af medarbejdernes arbejde
- ☑ uddannelsen og træningen af jeres medarbejdere
- ☑ valg af rengøringsmidler, -redskaber og -maskiner
- ☑ medarbejdernes holdninger/arbejdskultur.

Som virksomhed skal I sikre, at alle disse forhold er i orden og lever op til kravene i Arbejdsmiljøloven.

Forholdene hænger selvfølgelig sammen, og I er nødt til at have dem alle med i betragtning, når I køber ind. Det er ikke nok at købe en ergonomisk moppe. Den skal også passe til forholdene på arbejdsstedet, arbejdet skal være tilrettelagt derefter, medarbejderne skal vide, hvordan man bruger den og de skal forstå, hvor vigtigt det er, at de i den forbindelse passer på sig selv.

Hvordan
Hvordan kommer vi bedst i gang?

Som virksomhed er det jeres pligt at følge med i den teknologiske udvikling og sørge for, at I til hver en tid bruger de metoder og produkter, som sikrer jeres medarbejdere bedst. Sagt lidt enkelt: Det der var godt nok for fem år siden, er muligvis ikke godt nok længere.

Hvad er ellers vigtigt for arbejdsmiljøet?

At købe rigtigt ind er selvfølgelig ikke nok. Et sundt og sikkert arbejdsmiljø afhænger af mange forhold:

- ✂ Forholdene på arbejdsstedet, hvor I skal gøre rent
- ✂ Tilrettelæggelsen af medarbejdernes arbejde
- ✂ Uddannelsen og træningen af jeres medarbejdere
- ✂ Valg af rengøringsmidler, -redskaber og -maskiner
- ✂ Medarbejdernes holdninger/arbejdskultur.

Som virksomhed skal I sikre, at alle disse forhold er i orden og lever op til kravene i Arbejdsmiljøloven.

Forholdene hænger selvfølgelig sammen, og I er nødt til at have dem alle med i betragtning, når I køber ind. Det er ikke nok at købe en ergonomisk møbbe. Den skal også passe til forholdene på arbejdsstedet, arbejdet skal være tilrettelagt derefter, medarbejderne skal vide, hvordan man bruger den og de skal forstå, hvor vigtigt det er, at de i den forbindelse passer på sig selv.

Nogle af Danmarks mest succesfulde rengøringsvirksomheder har allerede gjort arbejdsmiljø til en fast del af deres indkøbsprocedure. De giver følgende syv råd for at komme godt i gang:

1. Indfør en arbejdsmiljørigtig indkøbspolitik.
2. Find en god, troværdig leverandør.
3. Inddrag medarbejderne i udvælgelsen af produkter.
4. Test, sammenlign, diskuter og vælg ud.
5. Udarbejd en fælles indkøbsliste for rengøringsmidler.
6. Kør indkøbspolitikken ind i de daglige rutiner.
7. Følg op med uddannelse og træning.

Hvad er en arbejdsmiljørigtig indkøbspolitik?

En arbejdsmiljørigtig indkøbspolitik er en beslutning i ledelsen om at sikre, at jeres indkøb af rengøringsmidler, redskaber og maskiner lever op til lovgivningens krav om et sikkert og sundt arbejdsmiljø. Beslutningen behøver ikke at være skrevet ned, men det kan være god idé at gøre det eventuelt i forbindelse med, at I formulerer en politik for jeres arbejdsmiljø i det hele taget.

Det er en rigtig god idé at drøfte indkøbspolitikken med medarbejderne, inden den vedtages. På den måde sikrer I jer, at punkterne er relevante og kan bruges i dagligdagen.

En arbejdsmiljøpolitik må selvfølgelig ikke gå op i lutter principerklæringer og flotte ord. Den bør tværtimod indeholde en konkret angivelse af, hvordan I i praksis vil gribe opgaven an.

Hvilke krav bør vi stille til vores leverandør?

Jeres leverandør har ikke blot pligt til at sikre, at de produkter, I køber er lovlige. Leverandøren har også pligt til at forsyne jer med en god og fyldestgørende brugsvejledning eller betjeningsvejledning.

I bør desuden kræve, at jeres leverandør følger med i den teknologiske udvikling og kan rådgive omkring, hvilke rengøringsmidler, redskaber og maskiner I bør købe for at sikre medarbejdernes sikkerhed og sundhed bedst muligt. Dette fritager jer selvfølgelig ikke fra jeres eget ansvar, men vil hjælpe jer med hurtigere at finde frem til de rigtige produkter.

En god leverandør kan også tilbyde træning og kurser, og således hjælpe jer med at sikre at de produkter I køber, nu også bliver brugt rigtigt.

Hvordan kommer vi bedst i gang?

Hvordan

Hvem skal vi involvere i udvælgelsen af produkter?

Som virksomhed er det jeres pligt at inddrage sikkerhedsorganisationen i valg af metoder og produkter i hvert fald, hvis I har over 10 ansatte. Det er dog en god idé ikke blot at inddrage sikkerhedsorganisationen, men skabe en dialog om valg af metoder og produkter med alle medarbejderne. Det kan f.eks. ske gennem jeres inspektører eller arbejdsledere, som har den daglige kontakt med medarbejderne ude på arbejdsstederne.

Dialogen med medarbejderne er vigtig af to grunde: Medarbejderne har en masse relevante erfaringer, som I kan trække på, og det er medarbejderne som i sidste ende skal anvende de produkter, I køber ind. Hvis de ikke bakker op om jeres indkøbspolitik, bliver den aldrig nogen succes.

Hvorfor skal vi teste de produkter, vi kunne tænke os at bruge?

I har selv ansvaret for, at de produkter I køber, lever op til kravene i Arbejdsmiljøloven. Det er derfor ikke nok, at jeres leverandør kan anbefale produkterne, eller at de er sikkerhedsmæssigt godkendte, CE-mærkede eller svanemærkede.

Det er en god idé at prøvekøre de rengøringsmidler, redskaber og maskiner, I kunne tænke jer at bruge i lille skala først, f.eks. over en periode på tre måneder. På den måde får I også medarbejderne involveret i udvælgelsen.

Rengøringsmidler

Hvordan vælger vi de rigtige rengøringsmidler?

Hvorfor skal vi teste de produkter, vi kunne tænke os at bruge?

I har selv ansvaret for, at de produkter I køber, lever op til kravene i Arbejdsmiljøloven. Det er derfor ikke nok, at jeres leverandør kan anbefale produkterne, eller at er de sikkerhedsmæssigt godkendte, CE-mærkede eller svanemærkede.

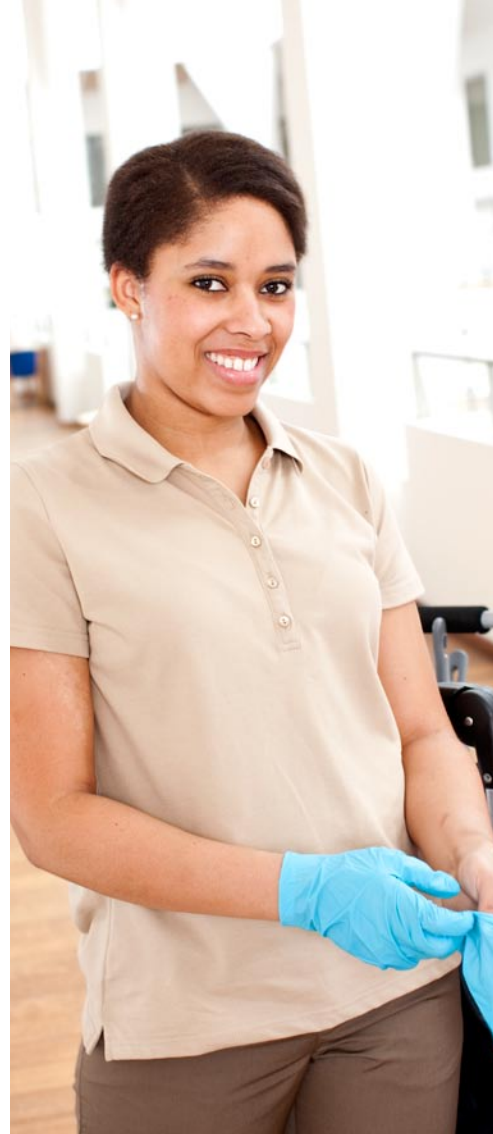
Det er en god idé at prøvekøre de rengøringsmidler, redskaber og maskiner, I kunne tænke jer at bruge i lille skala først, f.eks. over en periode på tre måneder. På den måde får I også medarbejderne involveret i udvælgelsen.

Der er 9 grundregler, som det er en god idé at følge ved indkøb af rengøringsmidler:

1. Hav som udgangspunkt så få produkter som muligt. Det meste rengøring kan klares med 4-5 produkter.
2. Brug rengøringsmidler med så få indholdsstoffer som muligt.
3. Brug kun rengøringsmidler med en god og tydelig varedeklaration.
4. Brug kun rengøringsmidler, der kommer med en god og fyldestgørende brugsanvisning.
5. Brug så vidt muligt rengøringsmidler i en form, der sikrer rigtig dosering.
6. Tjek i brugsanvisningen om rengøringsmidlerne har sundhedsfarlige egenskaber.
7. Erstat altid de rengøringsmidler, der er farlige med nogle, der er mindre farlige, når der er mulighed for det (kaldes også for "substitutionsprincippet").
8. Undersøg, om I ved at gå over til andre rengøringsmetoder, f.eks. brug af fiberklude eller imprægnerede engangsklude, kan bruge færre rengøringsmidler.
9. Lav en fælles indkøbsliste med de rengøringsmidler, I kan stå inde for (en såkaldt "positivliste").

Hvorfor skal vi have en fælles indkøbsliste?

Mange steder kan hver enkelt inspektør/arbejdsleder selv bestemme, hvilke rengøringsmidler, der skal købes ind. Resultatet er ofte kaos og et meget svingende arbejdsmiljø. Ved at have en fælles indkøbsliste, som alle er forpligtet til at bruge, kommer der orden i kaos, og I kan sikre jer, at de produkter, I bruger, lever op til jeres og lovens krav.

Hvad skal vi så vidt muligt undgå?

- 🧑 Undgå rengøringsmidler tilsat farvestoffer eller parfume. De kan fremkalde kronisk allergi.
- 🧑 Undgå rengøringsmidler med organiske opløsningsmidler som f.eks. alkoholer (husholdningssprit m.m.) og glykoler.
- 🧑 Undgå såkaldte KRAN-stoffer, det vil sige stoffer, som kan fremkalde kræft, skade evnen til at få sunde børn, fremkalde allergi eller forgifte hjernen og nerverne. Dette gælder blandet andet EDTA, NTA og fosfonater.
- 🧑 Undgå rengøringsmidler som bliver sprayeret eller forstøvet. De kan gå ind i luftvejene.

Redskaber og maskiner

Hvordan udvælger vi de rigtige redskaber og maskiner?

Hvad skal vi så vidt muligt undgå?

- Undgå rengøringsmidler tilsat farvestoffer eller parfume. De kan fremkalde kronisk allergi.
- Undgå rengøringsmidler med organiske opløsningsmidler som f.eks. alkoholer (husholdningssprit, m.m.) og glykoler.
- Undgå såkaldte KEM-stoffer, det vil sige stoffer, som kan fremkalde kræft, skade eller til at få sunde børn, fremkalde allergi eller forgifte hjernen og nerverne. Dette gælder blandt andet EDTA, NTA og fosfonater.
- Undgå rengøringsmidler som bliver sprayet eller forstøvet. De kan gå ind i luftvejene.

Der er 7 grundregler, som det er en god idé at følge ved køb af redskaber og maskiner:

1. Køb altid de redskaber og maskiner som belaster kroppen mindst.
2. Tag altid højde for, hvordan hvert enkelt arbejdssted er indrettet, og hvad der er af arbejdsopgaver, ved valg af redskaber og maskiner.
3. Følg med i den tekniske udvikling og udskift løbende jeres redskaber og maskiner med dem, der belaster kroppen mindst.
4. Køb kun redskaber og maskiner, der opfylder Arbejds miljølovens krav til ergonomi og sikkerhed.
5. Anvend altid maskiner, når der er mulighed for det. Det mindsker belastningen ved både tungt og ensidigt gentaget arbejde.
6. Når I ikke kan bruge maskiner, så vælg de redskaber og metoder til rengøring, som belaster kroppen mindst.
7. Vælg kun redskaber og maskiner, der kommer med en god og fyldestgørende brugsanvisning.

Hvad skal vi være særligt opmærksomme på ved udvælgelsen?

Her er nogle af de ting, I skal være særligt opmærksomme på, når I vurderer rengøringsvogne, mopper, støvsugere og maskiner.

Redskaber og maskiner

Hvordan udvælger vi de rigtige redskaber og maskiner?

Vigtigt for: Rengøringsvogne

- **Håndtag:** Højden på håndtagene bør kunne justeres, så de passer til medarbejdernes højde. De skal som minimum kunne justeres til mellem 85 og 130 cm. Håndtagene bør have en diameter på 3-4 cm, må ikke indeholde nikkel og skal være lavet i materiale, der ikke føles koldt.
- **Hjul:** Hjulene bør være store og have en diameter på mindst 10 cm. Hjulene bør kunne dreje, og mindst ét af hjulene bør kunne låses, så vognen ikke triller. Skal vognen bruges på noprede gulve, bør hjulene ikke have faste ringe, men luftfyldte dæk.
- **Indretning:** Vognen må ikke være unødigt stor, men skal passe til de rengøringsmetoder, I anvender. De redskaber som jeres medarbejdere bruger hyppigt, bør alle kunne sættes i vognen, så assistenterne hverken skal bukke sig eller række op efter dem. Spande og kurve bør desuden kunne placeres skråt, så de er nemme at komme til.

Vigtigt for: Støvsugere

- **Støvsugerrøret:** Længden på støvsuger-røret bør kunne indstilles, så det passer til medarbejderens højde.
- **Hjulene:** Hjulene bør være store og letløbende, og der bør også være hjul på mundstykket.
- **Sugeevne og ledning:** Støvsugerens sugeevne bør selvfølgelig kunne justeres efter behov, og ledningen til støvsugeren rulles sammen automatisk.

Vigtigt for: Mopper

- **Moppeskafter:** Moppeskafter bør hurtigt og nemt kunne indstilles i længden (min. 120-180 cm). Tykkelsen bør være på 3-4 cm, og de bør være lavet af et materiale, så de hverken føles kolde eller glatte. Skafterne bør være forsynede med en stor, kugleformet knop for enden og også gerne med en manchete, som kan yde hænderne støtte. Endelig kan et knækled på skafterne hjælpe rengøringsassistenterne med at komme ind under borde, stole og reoler uden at bukke sig.
- **Moppefremførere:** Vælg moppefremførere i den rigtige størrelse. Ved brug af 8-tals metoden eller ved rengøring af trange arealer eller ru gulve, bør moppefremføreren ikke være bredere end 60 cm. Ved store brede arealer vil det imidlertid lette arbejdet med en bred moppefremfører, f.eks. på 120 cm, som rengøringsassistenterne kan skubbe foran kroppen, mens de går.

Vigtigt for: Maskiner

 Køreegenskaber: Maskinen bør være let at køre og styre, og den skal være stabilt konstrueret, så den ikke vælter under betjening. Det er en fordel, at der er træk på hjul eller børster, så maskinen bliver let at gå med.

 Styrehåndtag: Styrehåndtaget bør kunne indstilles, så det passer til rengøringsassistentens egen højde. Den skal minimum være på 85-130 cm. Styrehåndtaget bør desuden være mindst 45 cm bredt, 3-4 cm tykt og behageligt at holde på. Endelig bør styrehåndtaget sidde, så man kan gå bekvemt uden at støde benene mod maskinen.

 Instrumenter, knapper og håndtag: Kontrolinstrumenterne bør være nemme at aflæse og forstå, og gashåndtaget være ergonomisk udformet og sidde et sted, som er let at nå og betjene. Det gælder også maskinens øvrige knapper og håndtag. Gashåndtaget skal desuden være udstyret med dødmandsbetjening, så maskinen automatisk stopper, når man slipper håndtaget.

 Førerplads: På store maskiner med sæde til føreren skal det være nemt at stige af og på. Sædet skal kunne indstilles i forhold til pedaler og rat, og polstringen være lavet i et materiale der tillader huden at ånde. Førerpladsen som helhed skal give føreren god bevægelsesmulighed og må ikke lede til fastlåste arbejdsstillinger.

 Støj og vibrationer: Maskinen skal afgive så lidt støj som muligt og vibrationsniveauet være lavt. Alle bevægelige dele i maskinen skal være afskærmede, så føreren ikke risikerer at få klemte hænder eller fødder.

 Opladning: Batteridrevne maskiner bør være nemme at lade op. Der bør være let adgang til opladningspladsen, og batteritid og opladningstid passe til den måde arbejdet udføres på. Vær opmærksom på, at der kan gøre sig særlige krav gældende til opladningsrummet.

 Ledninger: Vælger I maskiner med ledning, bør I sikre jer, at ledningen er lang nok, og at der er stikkontakter nok på arbejdsstedet.

Kemikalier: Dosering af rengøringsmiddel skal kunne ske, uden at det kommer i kontakt med huden eller den luft, der indåndes. Støv, gasser og aerosoler skal desuden opsamles så effektivt, at føreren ikke bliver påvirket.

 Vand og rengøring: Påfyldning og tømning af vand bør kunne ske ved hjælp af slange, og det bør være let at rengøre maskinen. Det bør blandt andet være nemt at få rondeller og børster af og på.

Det er en god forretning at leve op til lovens krav om et sundt og sikkert arbejdsmiljø. Og så når I køber rengøringsmidler, redskaber og maskiner. Det viser erfaringerne fra de virksomheder i rengøringsbranchen, vi har talt med. De sunde og sikre produkter er de mest effektive.

Ved at indtænke arbejdsmiljøet i jeres indkøb vil I komme til at opleve en god afstemt effekt på hele jeres forretning i form af:

- ✔ mindre sygdomsfravær blandt medarbejderne
- ✔ mindre udskiftning af medarbejdere
- ✔ hurtigere og bedre arbejde
- ✔ færre klager og større tilfredshed hos kunderne.

I denne publikation kan I læse, hvordan I sammen med medarbejdere og sikkerhedsorganisation får indtænkt arbejdsmiljøet i indkøbsprocessen og ikke mindst, hvilke krav I bør stille til rengøringsmidler, redskaber, maskiner og leverandører.

Det er en god forretning at leve op til lovens krav om et sundt og sikkert arbejdsmiljø. Også når I køber rengøringsmidler, redskaber og maskiner. Det viser erfaringerne fra de virksomheder i rengøringsbranchen, vi har talt med. De sunde og sikre produkter er de mest effektive.

Ved at indtænke arbejdsmiljøet i jeres indkøb vil I komme til at opleve en god afsmittende effekt på hele jeres forretning i form af:

- ☑ mindre sygefravær blandt medarbejderne
- ☑ mindre udskiftning af medarbejdere
- ☑ hurtigere og bedre arbejde og
- ☑ færre klager og større tilfredshed hos kunderne.

I denne publikation kan I læse, hvordan I sammen med medarbejdere og sikkerhedsorganisation får indtænkt arbejdsmiljøet i indkøbsprocessen og ikke mindst, hvilke krav I bør stille til rengøringsmidler, redskaber, maskiner og leverandør.